

NOMINE TRISAGIO AUSPICE ET DUCE

ΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΑ

SEU

DISCURSUS PHYSIOLOGICUS

DE

SENSIBUS HOMINIS,

Quem

Ex Suffragio & Consensu Ampliss. FACULT. PHILOS.

PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO ET PRÆCLARISSIMO,

DN. M. PETRO HAHN,

PHYSICES PROFESSORE ORDINARIO ET REGIO,

In florentissimo ac celeberr. ad Auram Athenæo,

genuine dextreâ, philosophantium examini sistit

ANDREAS LUNDIUS J. F.

Uplando - Roslagius,

Et in dicto Famigeratissimo Lyceo, ex Auditorii superioris & maximi Cathedra publicitus defendere conatur.

Addiemi 16. Calend. Maj. Anni Æræ CHRISTIANÆ & ΘΕΟΟΧΙΑΣ
MDCXC. horis ante meridiem consvetis.

ΑΒΟΛ, Impr. apud JOH. WALLIUM, Regiæ Acad. Typogr.

S.^x R.^x M.^{lis}

Magnæ fidei Viris,

Nobilissimis, Amplissimis Spectatissimisque Dominis,

Dn. SAMUELI *Ziferhielm* / Dn. ANDREÆ *Lenonstedt*

Regiæ Cancellariæ Secretario
Prudentissimo,

Regiæ Cancell. Secretario
Perindustrio,

Dn. SVENONI *Lenonmarck* / D. MAGNO *Barckenbohm*

In Regiæ Cancell. Archivo Secre-
tario Dexterrimo,

Regiæ Camerae Comissionis Came-
rario Attentissimo,

PATRONIS. ET. EVERGETIS. OPTIMIS. ÆTATEM. JUGI-
TER. COLENDIS. CUM. VOTO. OMNIGENÆ. PROSPERI-
TATIS. ET. INCOLUMITATIS. IN. SPEM. BENIVOLENTIÆ. ET.
FAVORIS. CONSEQVENDI. QVO. BONARUM. LITERARUM.
AMANTES. AMPECTI. SEMPER. SOLITI. FUISTIS. QUIPPE.
QVI. IPSI. MUSARUM. SACRIS. HAUD. VULGARITER. INITIA-
TI. HOC. QVALECUNQVE. MUNUSCULUM. CHARTACEUM.
UT. DEVOTI. ANIMI. TESSERAM. INSCRIBIT. NUNCUPAT.

Ampliss.^{ma} Vest.^{ra} NN,

observanter

colens,

A, L,

Petrus Hahn - Andreas Linclius,
De sensibus hominis. 1690.

Skylperämän:

Västerås stifts- och landsbibliotek

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI,
AC DOMINO,

DN. JOHANNI GEZELIO,

S.S. Theol. Doctori longe Excellentissimo, inclutæ Dioceseos
Aboënsis Episcopo Eminentissimo, Academiae hujus Pro-
Cancellario Magnificentissimo, atque Consistorii
Eccles. Præsidi Gravissimo, Musarum Patro-
no Magno.

NEC NON

Amplissimo Consultissimoque

DOMINO,

DN. ERICO FALANDRO,

Regii Dicastrii, quod Aboæ
est, Adessori gravissimo, bo-
narum literarum Patrono &
Mecœnati Propensissimo.

ET

Nobilissimo ac Consultissimo

DOMINO,

DN. CAROLO
CARPENI

Wenoënsis & Mascoënsis Ter-
ritiorum Judici Prudentissi-
mo, Nutritio & Patrono ut longe
benignissimo, ita multis nomini-
bus jugiter colendo.

CUM. VITIS. NON. FACILE. ASSURGAT. NISI. PER. ULMUM. SER-
PENS. VESTRAM. REVERENDISS. DN. EPISCOPE. AMPLISSIMI. NO-
BILISSIMI. ET. CONSULTISS. DN. BENEVOLENTIAM. OPEM. DE-
FENSIONEM. ETIAM. ATQUE. ETIAM. IMPLORATUM. ACCEDENS. SE.
TOTUM. IN. SINUM. ET. COMPLEXUM. VESTRUM. CONTRA. SATEL-
LITUM. MOMI. CONCREDENS. PRIMITIAS. HAS. ET. TENELLUM.
INGENII. FOETUM. IN. OBLIGATIONIS. SUÆ. ET. DEBITÆ. OBSER-
VANTIÆ. OBSIDEM. GRATI. ANIMI. OB. PRÆSTITA. BENEFICIA.
ARGUMENTUM. PERENNIS. FAVORIS. ET. STUDIORUM. SUORUM.
FUTURE. PROMOTIONIS. SPERM. CERTISSIMAM. OFFERT. DICAT.
NUNGUPAT. CONSECRAT.

Reverendissimæ Tuæ Dignit. &

Amplissimorum Nominum Vestrorum

religiosissimus Cultor

A. L.

Præstantissimo

VIRO-JUVENI

DN. ANDREÆ LUNDIO,
ROSLAGIO,

De BENEFICIO SENSATIONIS solerter
disputanti:

Non minor est acies, *nostri miracula*
Sensus

Pervestigare, ac semina cæca alias
Rerum, quæ latitant puteo submersa
profundo:

Quod quondam quæstus clarus *Aristonides*.

LUNDIUS exactos habet ast moderamine *Sensus* *
Thejologum dices, Marte *Sophumque* suo.

* *abr. V. 14.*

ANDREAS WANOCHIUS,
Phil. Pract. & Hist. Prof. Ord.
Reg. Acad. h. a. Rector.

a

AD

Virum eruditione morumque elegantia Praestantissimum,

DN. ANDREAM LUNDIUM,
SVEVICUM,

De Sensatione ejusque requisitis dissertatione perdoctâ
dextrè disceptantem,

ἨΔΑΠΙΟΝ

Perceptio colorum,
Auditio sonorum,
Gustatio saporum,
Olfactio hinc odorum,
Sensusque qualitatum,
Qui tactui patefcunt,
Humore frigidante,
Vel ficcitate durâ,
Urente vel calore
Geluve cuncta stricto,
Sensatio vocatur,
Vulgoque nuncupatur.
Hæc Palladis satelles
Induftriis probando
Scrutatur, & refellit
Contrarios stropharum

Nodosque captiosos,
Fallaciora tela
Doctâ retundit arte.
Hæc LUNDIUS peracris
Libravit & revidit
Meditatione mentis,
Curâ sagaciore
Momenta ponderando,
Et diligentiore
Studio hæcce ventilando,
Jam publicâ in cathedrâ
Hanc rem daturus orbi.
Adgratulorque captis,
Plaudoque lætus ausis,
Tamque entheis laborum,
Tamque arduis honorum.

Amico animo scripsit

PETRUS LAURBECCHIUS
S. S. Th. Doct.
& Prof. Ord.

Ad Eximium Præstantissimumque bonarum literarum Studiosum,

DN. ANDREAM LUNDIUM
Roslagium,

Amicum singulariter dilectum, de SENSATIONE egregie & erudite publice disputantem:

Necquum quidem est, at tamen non minus verum, quam usu comprobatum; *nullam sectam fuisse, que non aliquid ex vero viderat*: quia, cum creator O. M. non tantum corpore præ brutis peculiari, sed & anima rationali, hominem instruxit, hujus quoque ope, ut & actiones suas dirigeret, & illas res inveniret, quæ in ipsius laudem hominumque utilitatem vergerent, eundem voluisse, sine dubio censendum est. Nam, nisi hoc concedatur, sed contra asseratur, animam ideo hominibus esse datam, ut illam incultu obbrutescere paterentur, non sane videretur, nisi quæ corporis figuram, magna inter homines & bruta esse differentia. Sed tamen non æqualis facilitas ad præclaras res inveniendas easdemque in effectum deducendas, omnibus promiscue est concessa. Quidam enim majori ingenii vi, majore acumine sunt & fuerunt præditi: quidam contra stupidi prorsus, aut valde simplices deprehenduntur. Quæ quidem diversitas licet sæpe educationi institutionique accepta ferenda sit; haud exiguam tamen partem, ipsa aptitudo naturalis, ut quis in aliquo vitæ, in aliquo studiorum genere excellat magis vel minus, facit. Hinc est, quod omni ævo, jam inde à condito mundo, multi egregii viri, sed tamen alii aliis præstantiores, tum solertia rerum præclararum agendarum, tum promptitudine inveniendarum, floruerunt. Atque ut nihil in præsentiarum de illis dicamus; quis nescit hos, philosophos intelligo, omni tempore, ingeniosissimos extitisse? sed quorum tamen alii, ut diversa ratione philosopharunt, ita alii alios ingenii sagacitate & speculandi acumine, superaverunt. Nulla tamen horum secta fuit, quæ non aliquid ex verò,

vero, quamquam non omne, vidi. nam contendere ab uno homine aut secta, omne quod scibile sit, esse exhaustum, ut nihil ceteris relinquatur quo ulterius progredierentur, id vero in creatorem impium, & in tot secula contumeliosum fuerit. Itaq; minus recte illi sibi consulere videntur, qui ita sese uni illarum mancipant, ut ceteras negligant, aut contemnant. Apes potius imitandæ sunt, quæ non ex uno flore, sed ex variis, mel suum colligunt, & favos conficiunt. Si tamen aliqua præ ceteris erit eligenda, Illa, ni fallor, potiori loco cuilibet veritatem sectanti debet esse, quæ ita hanc conatur proponere, ut non obscuris aut intricatis & spinosis argutiis, præpostera quadam diligentia, eandem, quæ simpliciter & aperte erit tractanda, involvat & obumbret. Nam nihil videtur esse injustius, quam sterilem veritatis larvam, difficilibus nugis & umbraticarum contentionum atq; rixarum argutiis veram sapientiam mentientem, invadere sacrosanctam veritatis sedem. Nec quemquam movere debet, quod quidam contra occinere & vociferari solent, *artem non habere osorem nisi ignorantem*, cum quis deficiis ipsorum, quibus insueti sunt, non delectatur. Quasi adhuc esset probatum, artem laudabilem esse ac non potius summum nefas, veritatem quæ simplex & una est, palamq; conspici vult, barbaris & horridis vocabulis obfcurare ac non tantum conspurcare. Melior Tibi, *Eximie Dn Respondens*, mens, qui cum ita operam antiquis dedisti philosophis ~~scda~~ ut non neglexeris etiam recentiores, tum ea omnia, quæ ex illis perceperas, tam clare & distincte novisti efferre, iisque rationibus roborare, ut non minus facilitas styli, quam rationum pondera lectorem delectent. Id quod satis ex hac, quam nunc in publicum das examiniq; submittis, disputatione colligi potest. Gratulor itaq; tibi illam felicitatem, qua sub optimis præceptoribus proficere contigerat, eosq; profectus facere, ut non frustra conjicere liceat, Te propediem talem evasurum virum, qui & reipubl. sis in partibus officii Tibi credendis utilis, & tuis gratus acceptusq;. Scrib. Aboz occupatissimus, prolixo tamen affectu 6. April. 1690.

MATTHIAS SVEDERUS.

Peremi-

Pereximie Dn. RESPONDENS,

Audeo mihi & gratulor Tibi, quod inter tam varia seculi studia tam discrepantem ingeniorum conflictum, ad veram sapientiam capacem animum adjunxeris. Hæc enim altissimam Divinarum rerum notitiam & cultum, nulla hypochrisi infectum docet. Hæc Justitiæ sacra, quæ inter honestum & utile publicum volvuntur, instillat. Hæc corporis nostri sanitatem, procurat, conservat, vel amissam reducit. Hæc deniq; rebus & verbis multum differt à larvata illa, vocabulis festiva, rixandi pertinacia tumida, de qua extat elogium candidum prudentissimi Poëtarum,

Hæceitas, Reitas, Enteitas, Ubietasque
 Personaleitas; speciosa & nescio qualis
 Quandoitas, nobis non parum exosa Chimera
 Et suppositaleitas, ubi cautio juxta
 Et Formaleitas longum formosa per orbem
 Nobilis hercle cohors, sed vis miseranda fororum.

Parentabat harum Dearum funebribus ex dolore justo IPSE Sperlingius in præfatione ad Exercit. suas. Scilicet vera Philosophia instillat ingenii illustribus solidam scientiam, experientia confirmatam; placidos spiritus, visu Democriti temperatos; notitiam arduam, Salomonis melle perunctam; quam sensim explicat ea oratione, quæ, Dei bonitas, Regnantium Majestas, Populorum salus conservantur. Sola sane hæc Principum capita coronat; Sola Magnatum mentes exaltat; sola Academicarum pectora timore justo & sana sapientia beat. Errans v. illa & spinosa, per somnia & vagos conceptus, pulicum pedes metitur, jurgia miscet, incerta intrudit, quasi Ignorantiæ salus periclitaretur nisi istos $\mu\omicron\pi\omicron\sigma\acute{o}\phi\omicron\varsigma$ Elencbos fundaret, super quos, ab orbe condito, ad tempora nostra nusquam locorum extructi sunt Regnorum honor, Religionis vis, Lycei gloria. Curiosa esset contemplatio si ruentes in arma viri, pro clypeis, pulvere, tormentis & gladiis opponerent tela conclusio-

num,

num, phalangem ex corollariis, ac millies recoctas consequentias;
 tum v. admirabilem reportarent victoriam Menippo longè gratissi-
 mam! Nec minor animorum insurgeret delectatio si Mundi Præses
 Justitia larvatis coloribus, argutis & superba inscitia leges for-
 maret, ac quærelas componeret gentium. Quis quoq; eos trium-
 phos non hilari vultu inspiceret, si Lutherus aliquis & Chemni-
 tius, AntiChristi imperium, Mahometis deliria, Paganorum somnia
 everterent mole Idearum, amabili subtilitate, confaccarata elegan-
 tia, neglecta planè verbi divini efficacia. Jam si Galenus si
 Hippocrates ab electa quidditate, addito oleo distillato ex sco-
 riis formalitatum; morbos capitis, Pectoris, abdominis & opi-
 nionum tollere possent: credibile erit propediem cecos videre, sur-
 dos audire, leprosos purgari. Effet & hoc dignum memoria an-
 naliū, si ex hac lana, fila quantitatum extraherent Mathemati-
 cæ; Oratores & Poëtæ amplificationum suarum. Magnalia diduce-
 rent; Historici, Regnorum ortum, Principatum ingenia, bellorum
 causas, motus gentium, pacis suavità contexerent, Naturæ con-
 sulti, fabricam Mundi & globorum seriem explicarent; Digni sunt
 sane omnes, quorum & ignorantiam & miseriam & stultitiam
 Heraclitus, lugubri gemitu ac ululatu deplorat. Nunquam talia
 eloquutus est Christus, Moses, Prophetæ, Apostoli: Nec intellex-
 erunt Plato, Aristoteles, Seneca, Tullius aliq; Paganorum, nunquam
 tales margaritas invenies apud Tacitum, Livium, Gramondum,
 Thuanum & consimiles eruditionis proceres. At longè esset dignissi-
 mum judicis & eternitate seculorum, si Pietas ista consolatione
 mortis atrocitatem leniret: Fortitudo tali clava Herculem ever-
 teret: Magnificentia muros urbium firmaret: Liberalitas tot
 egenos aleret: breviter, nam spiritus me deficit, si totus virtutum
 chorus istis gemmis superbiret: deauratq; omninò starent regno-
 rum cardines, auctoritas civium, Scholæ juventutis, Urbium ex-
 celsa atq; currita spectacula! Scilicet, in cunctis rebus, usus lau-
 dem, abusus vituperium parit: ne sine judicio & ratione ob-

*sciretur veritatis candor, veritatis fides, veritatis simplicitas, aut
 chaos ante tempus, precipitetur in Chaos. Eorum proinde lau-
 do conatus, qui eruditioni necessaria incumbunt, quoniam parum
 prodest, in tanta temporis penuria, discere supervacua.
 Dissertatio hæc, optime juvenum! Ideam sensationis bene de-
 pingit, contemplationis modum ex nature indole; organorum stru-
 cturam ex sectionibus & observatione anatomicorum: partium
 harmoniam, pulchritudinem, concatenationem ex Matheſi; Expe-
 rientiam solidam sive Magnetem, ab ipsa Medicorum curia petitam,
 fideli brachio combinat. Hoc demum est sapere, non alligare se
 huic vel illi Sectæ, vel unius nomen ac præcepta venerari, contem-
 pta rerum indole. Sed lectione copiosus, experientia dives, actu
 felix, eloquio promptus, veritatem defendere. Hanc Reginam a-
 dorat sincera libertas Academica juxta privilegia quæ nobis dat sa-
 pientiff. Romanorum brevissimis verbis sed proluxa meditationis:
 multum egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non perege-
 runt; multum adhuc temporis restat, nec ulli nato post
 1000. secula præcluditur occasio aliquid addendi. Enim-
 vero naturæ Contemplator si destituitur Medicinæ aliquali
 scientiâ; si caret Matheseos peritiâ; si Chymix industriam igno-
 rat; si in Botanicis profunda indagine non est versatus quater-
 nario Pythagoræ numero; non plus adfert salis ad nobilem
 hanc structuram; quam Avicula carens pedibus, carens rostro,
 carens visceribus, carens alarum remigiis. Ut defossus in Abyſſo
 thesaurus nemini mortalium in usum cedit; sic honor Medicorum
 & Physicorum floret, quando habent discipulos, qui fideliter didice-
 runt ab illorum ore commiscere utile dulci. Ingens est differen-
 tia inter illud formidabile: sic volo, sic jubeo, stat pro ratio-
 ne voluntas, non audit currus habenas: Et hoc spave, hoc
 sublime, hoc gratiosum symbolum: omnia debes certa firma-
 re fide. Illud quoniam amas & defendis, Deum O Max. bonæ in-
 tentioni ac egregiis donis, nunc quoq; addere robur & perennitatem
 optat.*

Tuus

D. ACHRELIUS,

In Specimen publicum,

VIRI-JUVENIS

Politissimi & Doctissimi,

DN. ANDRÆ LUNDII,

Amici sui perdilecti,

Gratulatio:

veis sine, multiplici fugiunt ambage reducta
Omnia; qveis sine, nil, toto quod nascitur orbe,
Est notum: cœcis eadem sunt septa tenebris,
Atque implexa latent vario certamine Doctum.
Nomina cum pateant, miræ cernantur & ipsæ
Virtutes; nostras, modus ipse eludit agendi
Qvam miserè, mentes! Signo de sensibus ista,
Grandia monstrificis qvorum miracula curis,
Ipsa sagax natura docet. Ni fallor, habebit
Ardua tanta labor, qvem porrigit arte polita
LUNDIUS, en! svaves cui spondent grata Camœnæ
Præmia; Doctorum facilis simul annuit ordo,
Pieridum sacris qvod gnavè incumbat amœnis.

Qvam L. M. adposuit
DAVID LUND.

In
DE SENSATIONE

Dissertationem eruditam

VIRI-JUVENIS

Doctrina, & moribus ornatissimi, Politissimiq;

DN. ANDRÆ LUNDII,

σύχαρα;

D mentis arcem, quomodo proferant,
Sacramque sedem turba satellitum
Septena sensus undique imagines
Hautas, pagina differet ,

Quæ clara adest, hæc, doctâque LUNDII,
Proin faventi huc Pierides manu,
Nostrique acuto plaudita leni

Clare una exposito hic sphi !

*prolixiori affectu quam carmine dedit
adposuitque,*

SVENO DIMBERG
Math. Prof. Extr.

Adplausus votivus,
Ad Politissimum & Literatissimum Dominum,

DN. ANDREAM LUNDIUM,

De Sensibus pererudite disputantem, studiorum meorum Moderatorem, ut fideliss. ita maximo honore nunquam non prosequendum.

Philippus, Rex Macedonum, sibi gratulabatur, (teste Agellio) non tam quod filio Alexandro auctus esset, quam quod, Aristotele florente, nasci sibi filium contigerit, cujus institutioni & informationi tuto natum posset demandare. Cur etiam ego me non felicem deprædigem? Cui ille accidit, qui tanto nisu & conamine meæ salutis consulit, meæ informationi curam operamq; tam impensam impendit, tantaq; fide ac diligentia hoc saxum Sisyphium, Palladis ægide affatim præmunitus, volutare non detrebat. Porro, Perximie Dn., specimine hoc publico ostendū Te arduum sapientie callem & studiorum circum, generoso & leonino animi ardore decurrere: eo etiam nomine lividos fame vespillones & Theoninos dentes perumpendi, deq; statu animi ampullosi dejiciendi idonea occasione accipere. Quid vero mirum, quod talibus literionibus dicaculis omne cerebrum sit in lingua? cum nec dies sine nocte, nec sol sine umbra sint. Præterea sicut Tibi Dn. Resp. post parentes alteram vitam, scilicet ut recte honesteq; vivam, debeo, & ad omnia officia devinctus maneo; nec volui nec debui non tibi, hac data occasione pro more adgratulari: vovens insuper velit Deus O. M. omnibus Tuis conatibus sua gratiâ adesse, favere!!

Sic calido animo adplaudit,
JOH. CARPLAN.

Nihil magis in votis habeo, Pereximie Dn, Studiorum meorum, morum vitæq; director ac institutor indesse, quam ut materia, æque ac animus, meæ, erga Te obligationi declaranda, suppetat. Quantum namq; tenella ætas conjicere permittit, palmarium mihi duco in hoc vitæ curriculo bonas literas fideliter didicisse; cætera lubrica, fluxa, caduca & nutum fortune sequuntur. Valeant autem homines illi Mercuriales, qui aperta fauce opibus corradendū jugiter inhiant: Ego sat dives, si animus ditescit, licet non arca. Hunc autem modū ditescendi a Te, mi Charissime Præceptor, abunde habeo. Propterea in animi grati argumentum, ex intimis animi recessibus promanantia vota præsentī Tuo instituto addo, ut D. O. M. studiū, & conatibus Tuis adsit & benedicat, quo in suam gloriam vergant, Patria deniq; ipse succrescas, Tibi Tuisq; sis e-molumento & solatio! Hoc faxit Deus, qui omnia facere potest!

CAROLUS CARPLAN,
C. F.

Politisime DN. LUNDI

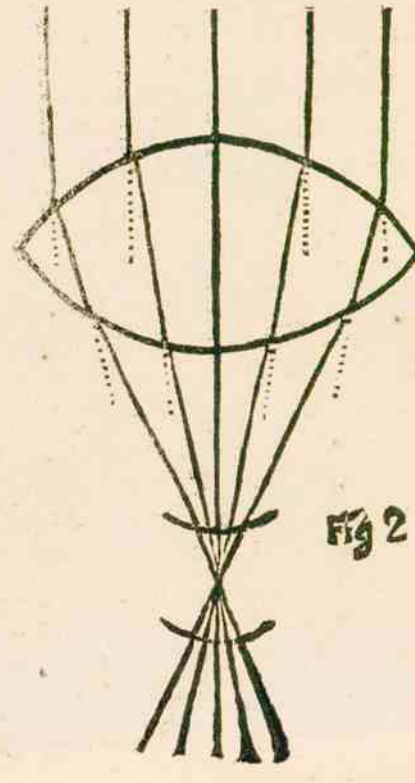
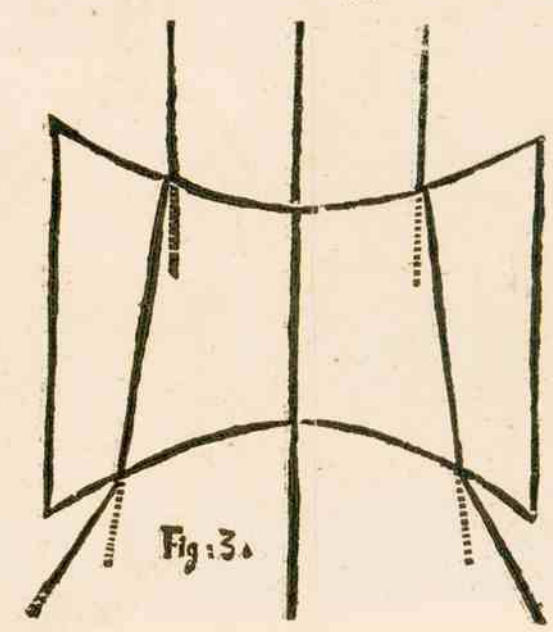
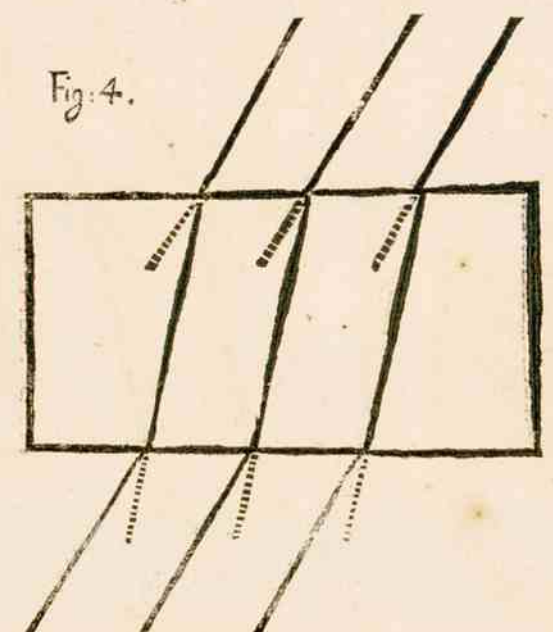
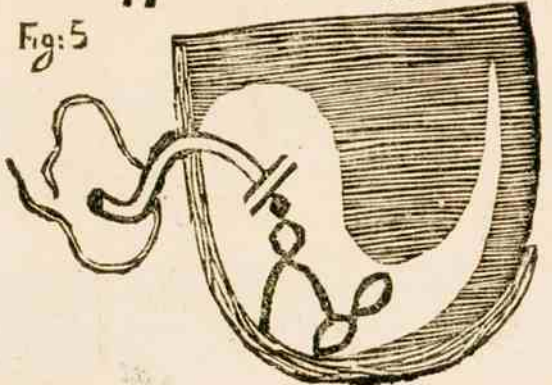
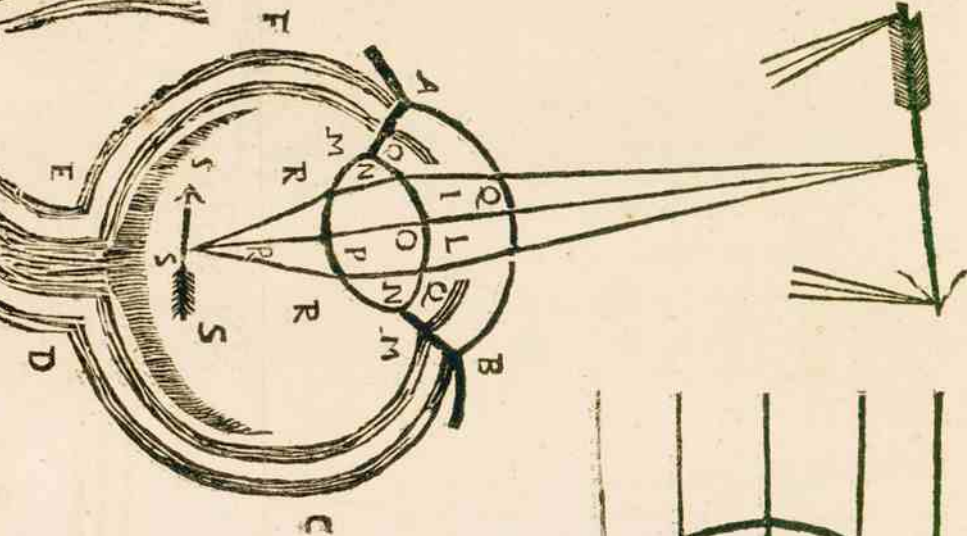
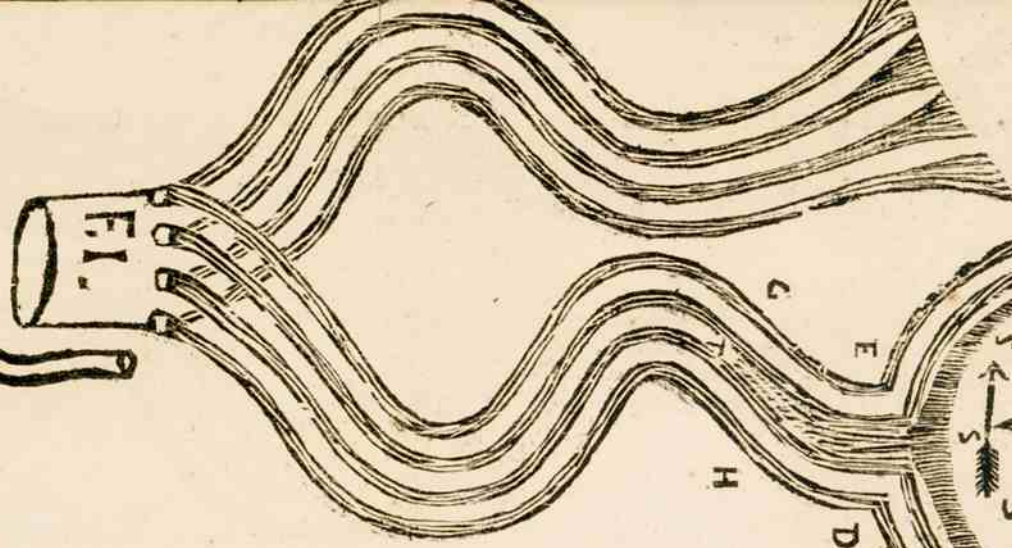
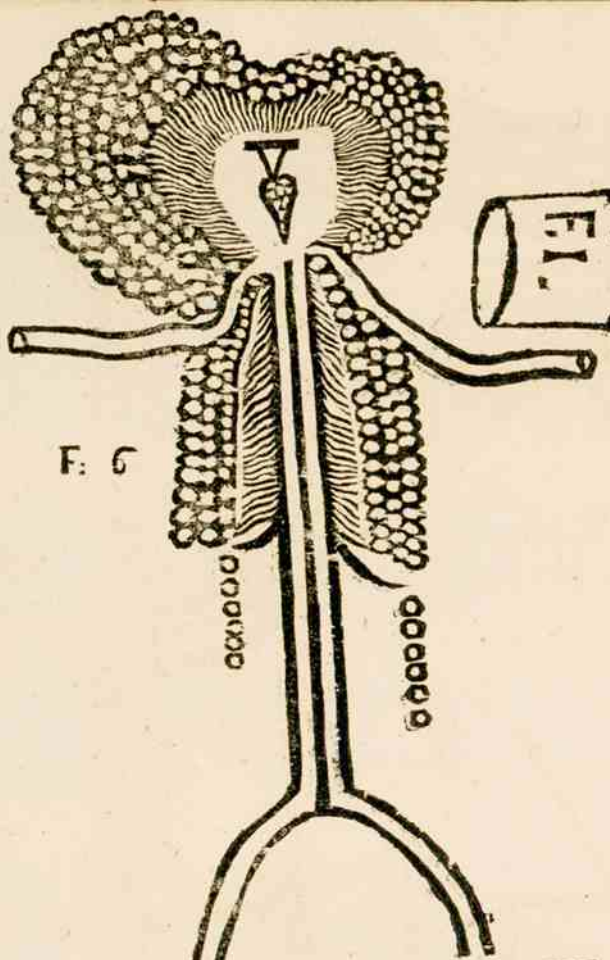
egregiæ hujus disputationis auctor & Respondens, amice singularis.

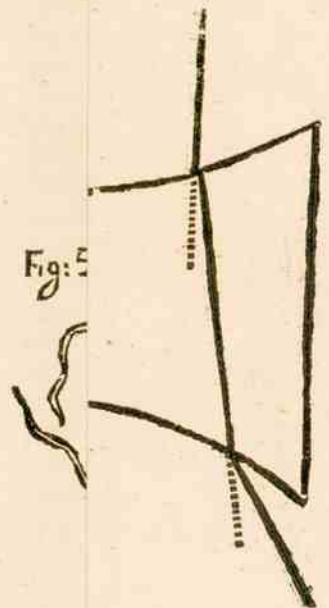
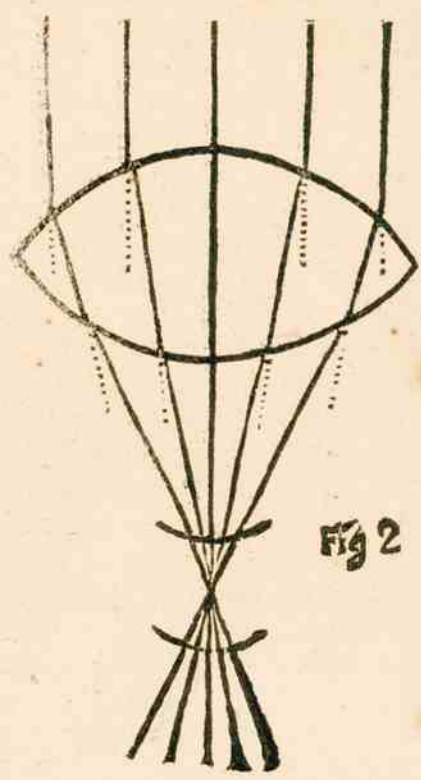
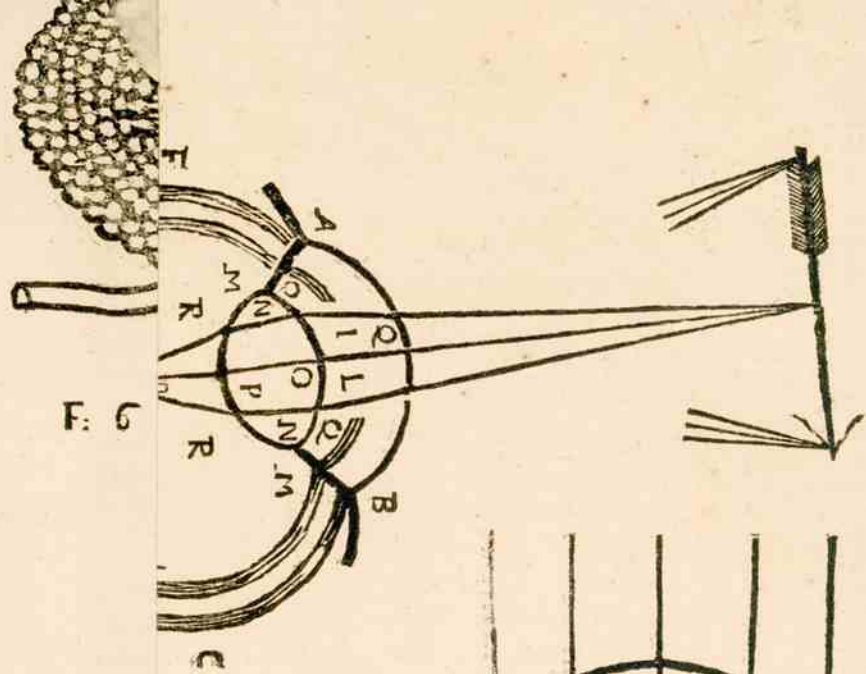
Mirantur multi, qvanam ratione modoqve, Accidat, ut pauci cernere vera qveant. Sed caussa in promptu est; nam mentis nubila quisq; Dum sequitur, luci non patet usq; locus. At quem solus amor veri, ratioque potenter. Excitat, is solus vera videre potest. Hæc Tu facundè declarans, optime LUNDI, Verum te præstas, legitimumque sophum. Perge bonis avibus musis servire verendis, Sic doctæ curæ præmia digna feres.

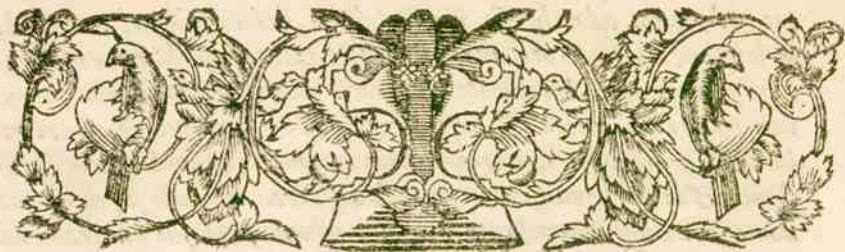
Amica mente manuq; Scribebat
JACOBUS WENNERGREEN

Æquus rerum Arbitrator existimet velim me non solo temerario Herculeoq; ausu, & vanæ gloriolæ aucupio adductum hoc publicum vadum tentare. Tempus huic materiæ nobilissimæ & copiosissimæ justum haud suppetiit: unde quoq; hæc paucularū horarū, *αυτοσχέδια*, raptimq; convasata aphorismata non eo quo par fuit, tenore, rigore & prolixitate prodire, cujus rei veniam mihi non facile denegatum iri confido eum, qui justas unquam excusationis leges observare solitus fuerit, memor Sallustiani illius: fatius esse pauca dicere, quam multa silentio præterire. Si cui illotis manibus pedibusq; his dapibus, satis exquisitis, utut aliàs vulgare sint opsonium, animum saturare suum, præjudiciisq; *κατὰ πρόδα* adhærescere volupe fuerit, nullus dubito, quin hæ multorum palato nimis rigidæ & acerbæ futuræ erint. Quid? quod pacem Academicam tollere nolens, sed meo jure modice discedere non detrectans, Du Hamel (ut qui conciliator utriusq; Philosophiæ salutatur) paulò pressius fui secutus, ita tamen ut à Nemine compedes mihi injici patiar: Elogium: *αὐτὸς ἔφα* extra terminos mundi exulet: Aristotelicæ servitutis jugum meæ cervici non imponetur. Cartesius etiam esto Philosophorum omnium princeps, sapientiæ in nubibus aquila, literarum Hercules & abstrusioris naturæ summus imperator; ejus tamen macipium minime me dico: semper sollicitus fui quomodo è sentibus & tricis præjudiciorum pedem expediendo, viam ad sapientiæ ac Æsculapii Templum mihi munirem. Ex communi pleraque hausi fonte; vasculo tamen meo. Chiragogorum in hoc studii genere mihi fuere: vivus, Excell. Doct. Drossander, Prof. Upsal. mortui, Arist. Cartesius, Le Grand, &c. Datâ operâ adparatum & pompam oratorū rigoremq; criticorū, quâ Philosophus, susq; deq; habeo, idq; jure, nam sermo internus & externus non semper pari passu ambulant; & ornari res ipsa vetat contenta doceri. --- Quid refert illitio verborū gratiam demereri, gemmulas huic panno, flosculos huic telæ intexere, Musæoq; pigmæto ea contingere, quæ nativo decore satis superq; fulgent. Si qui Scioli paulò pingvioris judicii hos meos conatus deridere, inq; famam meam debacchari satagunt, sciant operosam mihi gloriâ esse displicere malis: optans in super Democritus adhuc in vivisset; qui sane satis idoneâ condignamq; in his horumq; naniis & quisquiliis anilibus ridendi materiam acciperet: in quem vis en. Me a debita semper officia manebunt & paratissima. Q.F.F.

L. F. F. J. D. O. M.

ADSSERTUM PROOE MIALE,

Hominem, ob singularem, præ aliis creaturis, præcellentiam non sine ratione omnes, ut miraculum mundi admirati sunt; adeoq; variis cum epithetis insignivere: a Plinio nudæ Epitome & nature delicia, a Mercurio trismegisto nature miraculum, a Platone ἄνθρωπος ἰσχυράτων, a Pythagora μέτρον ἀσάτων, a Theophrasto proximum a Deo animal & ἀνθρώπου παράδειγμα audit. Hic compositus est è duabus diversissimis essentiis, & sic non est res una, scilicet unitate nature, sicut Angelus est unum quid, utpote, qui ad essentiam suam angelicam nihil requirit præter spirituales esse, & negationem extensionis; sed unitate compositionis ex anima & corpore organico, quæ duo unum constituunt hominem. Has autem substantias realiter inter se differre, neminem sani iudicii inscias iturum confido. nam corpori ad sui naturam corpoream nihil deest, ejus a natura est, habere trinam dimensionem, in longum, latum & profundum esse extensum, esse in partes divisibile, habere magnitudinem, figuram, situm, motum, &c. Anima etiam omnia, sui naturam constituentia, abunde habet, visibilq; in ea concipi potest, quod corporis naturam redoleat. Hæc nihil aliud est, quam res cogitans, seu res intellectu & voluntate prædita, cujus essentiam ne minimo quidem momento absq; cogitatione concipere possum. Ejus adtributa sunt: Intellectus, volun-

tas, perceptio, adprehensio, immortalitas, indivisibilitas, extensio in longum latum & profundum negatio &c. Et sic harum essentiarum diversitate ad stateram liberioris iudicii adpensa, non poterit non cuius in aprico esse hasce substantias longius inter se, quam cælum & terram distare, magis quàm quam ignem & aquam, lapidem durissimum & aërem tenuissimum inter se differre. Proinde siquidem tale nomen vix homini impositum invenitur ullum, quod ejus naturam adæquate exprimit, ipsiq; rei immediate respondet, è re est ut cum doctis sentiamus, licet cum vulgo loquamur. Non enim est nomen aliquod compositum, sicut Zoophyton, h. e. planta animal, quia incertum num ad naturam animalis vel plantæ referri debeat: Sic vesperilio, Glâdermus, h. e. volitansmus, quæ mediæ naturæ animal inter aves & quadrupedes esse perhibetur. ***

Conf. Anton. Le Grand. part. 9. art. 2. Carrtes. de pass. animæ part. 1. art. 19. Phys. Claub. th. 842. & seqq. Adr. Herebord. Pneum. l. 1. c. 2. Phys. Claub. th. 827. & 841. & seqq. Du Hamel. Tom. 2. l. 1. c. 9. Phys. Claub. th. 853. seqq.

Quocirca sicut homo è duabus constat substantiis, sic peculiaria sua utriq; sunt adtributa, secundum quæ considerandus venit. Et hæc ad 3. Classés commodè revocari possunt: I.^m Classis adtributa sunt, quæ solam Animam respiciunt, ut cogitatio, intellectus voluntas, perceptio &c. II.^d Classis sunt, quæ ad solum Corpus referuntur, ut magnitudo figura &c. III.^d Classis sunt, quæ ratione utriusq; & animæ & corporis homini competunt ut sensus, affectus, appetitus &c. Omissis reliquis διάκρισιω sensuum aphoristica brevitate perstringere animus est. ***

MOMENTUM PRIMUM.

DE SENSATIONE UNIVERSIM CONSIDERATA.

§. I.

Sensus hic intelligitur non dimidiatus & imperfectus, sed plenus & consummatus. Et sic necessariò præsupponitur objectum aliquod, quod terminus a quo sensationis constituitur, unde motus incipit, seu potius determinatur, qui continuatur ad medium cerebrum, ubi sensorium commune & terminus ad quem, ibiq; omnes sensationes concurrunt. Per istum motum imago ipsius objecti repræsentatur, ut sic fiat perceptio, quam mox subsequitur iudicium. Non diffiteor quidem difficilem admodum hujus speciei esse calculum, arduumq; intellectu, qua ratione ipsum objectum menti sistatur. Alii hoc fieri dicunt per species intentionales, ob tenuissimam entitatem sic dictas. Sed illas species vix ac ne vix quidem concipere valemus: quidam per subtilissima effluvia, ex objectis in sensus nostros dimanantia, ut Democritus & Epicurus, Kenelmus item Digbæus, (quem vid. tract. 1. de natura corporum c. 32. & 33.) hoc explicant. Hoc autem vix feliciter concipitur, quam per motum quendam localem & mutuum contactum, & prout objectum est modificatum, asperum vel læve, rarum vel densum, magnum vel parvum, sic etiam varie modificatur motus & determinatur in organis, unde etiam certus motus spirituum animalium in nervis excitatur, cui motui certa idea in anima respondet: Et ulterius progredi non valemus, sed respondemus ad quæstionem, cur ita: Quia auctor & unitor naturæ ita ordinavit.

Vide sis Phyl. Claub. th. 890. seqq. Renat. des cartes de pass. animæ part. 1. art. 7, 12. & seqq. Adr. Heereb. Méletem phil. vol. 1. Disp. 43.

§. II. Hinc facile adparet, ad omnem sensationem, si modo se recte habeat, tria requiri: 1. motum organorum & cerebri. 2. Perceptionem & attentionem. 3. Judicium. Motum corporeum negarit nullus, nisi plus satis præjudiciis pueritiæ irretitus. Quid est, quod tympanum aurium rumpit, surditatem conciliat, fenestras frangit, cum tormenta bellica exploduntur, an nihil? Quid quosdam (historia naturalis exempla suppeditat) ad cæcitatem redigere potuit, cum e carcere & locis tenebrosis in radiorum solarium splendore nimio radiantia loca repente translati essent? Quid? quod Arist. 1. 3. de anima c. 13. fateatur: nullus sensus absq; contactu habetur. Et lib. 2. de generat. animal. non potest movere, quod non tangit, & non potest quis affici nisi ab eo, qui movet. Et hic motus non est alius, quam localis, qui licet non magnus tamen est motus, quia auctor naturæ ita ordinavit, ut omnia nobis leniter fluant, & sint q. non essent, dicente Claub. unde nihil pro motu agnoscimus nisi motum vehementem & dolorificum, quiq; inordinatus læsionem & lacerationem corporis, solutionemq; continui minari videtur; sic etiam communiter sensum doloris ad illam corporis partem referimus, quæ primum motum illum dolorificum & inordinatum excipit. Deinde etiam perceptio, quæ in penetrabilibus cerebri peragitur per motum spirituum, inibi characterem imprimantium vestigiaq; relinquentium, adfit necessum est. Sic duo focii sub uno tecto constituti, unus eorum audit sonum campanæ, alter non, non quod non sonus & motus ille tremulus æque ad ejus organa ac alterius penetraverit, sed quod anima alii rei fuerit intenta, nil attendens in motum illum, ex quo aliàs solet & debet occasionem de hac vel illa re cogitandi arripere. Ultimò etiam

etiam iudicium seu perceptionis cum attentione conjunctio requiritur. Sic de puteorum profunditate iudicamus ex proportione laterum: hinc fit ut duos puteos aquâ repletos profunditate pares esse iudicemus, cum tamen unus sit 100. ulnarum, alter v. 200. ulnarum. & sic in cæteris.

vid. Claub. Phys. th. 894. seqq. Anton. LeGrand part. 8. art. 10. & 11. Adrian. Heereboord. Meletem. philos. Vol. 1. Disp. 43.

§. III. *Inter hos a. gradus hoc intercedit discriminis, quod priores duo gradus agant ex necessitate naturæ, tertius v. ex libertate & spontaneitatis & indifferentiæ.* Et sic nunquam error nisi in 3. gradu deprehenditur. Si ad ignis flammam iusto propius accesserim nolens volens calorem dolorificum sentio. Cum solem adspicio non possum non imaginem solis percipere. Quinimò sine ulla ratione erroris sensus inculantur, nam si objectum, medium & organum sint, iusto & debito modo disposita, nullus sensus decipitur. Cum sint agens naturale, & non aliter quam secundum leges naturæ agere possint. Et sensatio talis est, qualis esse potest, & debet, scilicet conformis suo objecto. Sed ipsa ratio & imaginatio in causa est, cujus esset a temerario & præcipiti assensu abstinere, & non speciem recens per sensus accitam cum alia permanente & jam antea percepta connectere, & hoc modo fucum imaginationi facere.

Conf. Claub. th. 906. seqq. Du Ham. Tom. 2. l. 1. v. c. 3. de corpore animato.

§. VI. *Anima sentit per corpus & quamvis corporis partem, propter artissimam corporis & animæ unionem. Anima & corpus agunt in se invicem, adeo ut certi motus in corpore excitati terminentur in anima, quibus motib. certæ ideæ in anima respondent, & animæ ideæ desinant in corpore, quibus ideis parili modo certi corporis motus respondent.* Et hanc mutuam reactionem

non aliter explicare valemus, quam quod conditor ita voluit adeo diversissimas essentias, inter quas connexio & proportio nulla, connectere. Sic E. gratia quis Magistratus potest alicui 100. thaleros imperiales per schedulam adsignare. Quæ vero proportio & connexio inter tantam pecuniæ summam & tam exigui pretii Schedulam? Verum interveniente arbitrio Magistratus, vilitatem Schedulæ compensantis, Scheda 100. thaleris imperialib⁹ æqui valet.

Vid. Ant. Le Grand. part. 9. art. 3. Adr. Heereboord Meletem. Phil. Vol. 1. Disp. 43. Claub. th. 842. seqq.

§. V. *Nervi & Spiritus animales sunt proximum & immediatum instrumentum sensationis, qui per nervos, continui instar torrentis, semper fluunt. Hac a. spirituum massa vel minimo impulsu ab objecto externo commota, undulationes varias in momento ad medium cerebrum transmittit. In ventriculo cerebri est glandula quadam minima, quæ dicitur pinealis (ob similitudinem strobili pinealis, (ist en Tallfott) in plexu retiformi, quam plurimis arteriis coagmentato (som itt dvarg; Dät) libera pendens, æqualiter omnes corporis partes respicere potest, & hæc putatur esse sensorium commune. E. g. lapidem in fluentum projiciens deprehendet quam infinitos vortices, & distinctas undulationes, etiam flumini contranitentes, lapis excitet. Nec opus est adferere extremam illam spirituum compagem, in extremitate cutis, (quæ ex detectione Celeberrimorum Anatomicorum Stenonii & Malpighii, nihil aliud est, quam conglomeratio quædam sub cuticula ex infinitis fere nervorum, arteriarum & venarum ramulis, ut & glandulis, vasa excretoria sudoris & effluviarum constituentibus conflata) in excubiis q. collocatam, una cum imagine sibi ab objecto externo impressa, plagâq; sibi inflictâ pedetentim & successive ad cerebrum penetrare, propter continuitatem spirituum. Sic e. g. eodem momento, quo movetur*
una

una pars baculi, movetur etiam altera. Cartesii hac in re sententia, dicentis exigua filamenta nervi concavi, semper spiritibus inflata, leviter tensa, in æquilibrio fluidissimo libera pendentia vel minimo pondere mutari posse instar telæ aranearum, in qua, cum movetur unum filamentum, statim in momento etiam moventur cetera omnia, valde lubrica est & nimis infirmo stat talo. Videsis Clariss. Rohault. Joh. Bapt. Du Hamel. Celeber. Dn. Prof. Achrelii Contempl. Mundi pag. 361.

§. VI. *Anima imperium absolutum in corpus non habet: quinò nec motum aliquem ei adtribuere, sed saltem intra, non extra cerebrum spirituum motum determinare valet.* Prius patet hoc modo: corpus laborans spasms & convulsionib. Apoplexia, qua integra membra detruncari possunt absque ullo vel minimo sensu, Epilepsiâ, & id genus aliis morbis, ex spirituum inordinato fluxu, nervorum vitiosa conformatione, obstructione, abscissione provenientibus, frustra opem animæ, teste experientia, implorat. Motum etiam intestinorum peristalticum, cordis systolen & diastolen, circulationem sanguinis non novit, multo minus impedire potest. Posterius nulli non potest esse obvium: causa nullo modo effectui largiri potest quod ipsa non habet. Porro moto uno membro seu digito, non potest anima impedire quin & alter digitus moveatur. Potest quis, qui ante 50. annos crus cum pede amisit, exquisitissimum dolorem lentire in digito pedis absentis. Consule Kenelm. Digbæum.

§. VII. *Facultatem percipiendi non esse nisi unam, licet sensus sint diversi; & sensus ipsos non tam ratione naturæ, quam officiorum, & exercitiorum esse diversos rationi non absolum videtur,* consentiente Joh. Bapt. Du Hamel. his verbis: in organis pneu-

pneumaticis plures tibiæ eodem spiritu inflatæ magnam sonorum varietatem reddunt. Quot opera manus una exerit? An forte aliam facultatem manus ad percutiendum, aliam ad scribendum adhibet?

§. IIX. *Imagines sensibiles minime quis potest percipere tales extra sensum, quales percipiuntur in sensu.* Diverſa quidem, dicente Du Hamel, cantilena in Schola peripateticorum non sine magno adplausu quotidie cantatur. sed ingenue confiteor me non posse concipere quale monstrum hoc sit in rerum natura, nullus enim est sonus nisi adsit qui audiat, nulli colores nisi adsit qui videat: Aliàs nil præter motum aëris,

Conf. Rohault. Du Ham. Le Grand. Gassend.

MOMENTUM SECUNDUM.

DE SENSIBUS EXTERNIS.

CAP. I. De tactu,

§. I.

Hæc distinctio sensuum in externos & internos non est quidem regulis logicis satis adequata & conveniens, quippe quæ non ab interna rei natura sed ab externis tantum accidentibus & relationibus desumitur, atq; respectu primi saltem gradus sensibus competit; Nam externi etiam intra organorum penetralia perficiuntur, licet non in intimis recessibus cerebri: Quin imò externi etiam tantum respectu objectorum & organorum distinguuntur.

§. II. *Tactus organorum est aut nervorum expansio in ipsa cute, cujus etiam substantia e quam plurimis nervis consolidata, ad similitudinem tele aranæ, adeo ut nullam non cuticula partem attingat: Aut glandule per quam multæ inter cutim & cuticulam conglobatæ, (papille nervosæ a Malpighio, glandule miliares a Stenone, quæ milii granula referant arte conferta, dictæ) quarum*

in aqua & suam venulam, arteriolam, nervulum & vas excretorium habet; Et inter illas glandulas sunt latiora foramina, per que sudor exit, & dicuntur vasa excretoria. Quin imo eae papille nil aliud sunt, quam quedam propagines nervorum & tendinum e medulla spinali, cerebro, cerebello & fibris musculorum provenientes, adeo ut sint fasciculi quidam ex fibrillis nerveis & tendinosi complicati supra cutem, quos fasciculos cuticula seu epidermis deinde obteggit ad arcendas injurias objectorum plus satis vehementiorum.

Cont. Du Hamel, Tom. 2. l. 2. c. 1. de copore animato, fidum interpretem Stenonis & Malpighii nominatiss. Anatomicorum. Ex his minime arduum est intellectu sensationem in quavis corporis parte effieri & excipi posse. An autem tactus organorum structura ita sese habeat? Fidem merito habemus viris fide dignissimis & famigeratissimis Anatomicis, pariter ac philosophis Stenoni, Malpighio, Helmontio, Willisio, Fabry, Huarto, Chamberæo, Kerkringio, Gassendo &c. qui industria sua & impenso labore, ope microscopii hæc omnia detexerunt, & in variis animalium speciebus, anguilla, cane marino, Raja, lamia pisce, pedibus, labrisque superioribus & naribus boum, suum, agnorum &c. Viperis & serpentibus, hystrice &c. hoc ita vere sese habere experti sunt. Quin etiam Doct: Dross. Prof. Ups: Præceptor meus ut adcuratissimus, ita nec sine maximo honore nominandus, in sectionibus suis anatomicis hoc ad oculum demonstravit.

§. III. Siquidem tactus omnium sensuum est nobilissimus, utpote qui cæteris, si quando decipi illis contingat, succurrendo operam fert, utq; fundamentum substernitur, per totum corpus diffusus non immerito ei primus locus adtribuitur. Nullus namq; datur sensus qui non præsupponat tactum: Et pro cujusvis corporis superficiiei varia conformatione, consistentia &

figura, intensiori vel remissiori calore vel frigore, asperitate vel levitate, raritate vel densitate, situ vel fluiditate, varie atq; varie modificatur motus & sic varius ac varius inducitur sensus.

§. IV. *Ex hoc modo probe pensitata tactus organi structura, non adeo difficili negotio per plurima* (Quod tamen pace Medicorum, & indulgentia Acad: hujus Experientissimi & Excellentissimi Medicinæ Doctoris Eliæ Lil' Vand; fieri velim) *problemata solvi possunt.* I. Cui, SCABIES, RHEUMATISMI, ARTHRITIDES VAGÆ, ULCERA, APOSTEMATATA, STRUMÆ, SCYRRI, TUMORES & id genus alii morbi cutim infestantes, *causa originem debeant?* Hoc fit ex male affectis glandulis papillaribus & tenaci pituita, summitati cutis insidente: Ex sero sanguinis acriore & vitioso, in iis glandulis & consimilibus partibus justo diutius se occultante: Ex conjunctione in iis glandulis particularum salinarum, sulphurearum & terrestrium, ex corrupto sanguine provenientium. II. CUR EX VEHEMENTIORI CORPORIS MOTIONE, MAJOR COPIA SUDORIS EXEAT? Quia tum sanguis nimis vehementer circulatur & propterea rarefit, & in tantam copiam vaporum resolvitur, ut vasa lymphatica non omnes in se recipere possint; idcirco per poros cutis exitum parant. III. *Cur sensus alii hebetiores, alii acutiores?* Quia hi functioni subtiliori dicati. IV. *Cur unum objectum uno tempore varios & diversos nobis inducat sensus?* Quia motus & caloris gradus varii, Sic E.g. cum motus in me superat motum extra me, vel contra. Vid. Kennelmum Digbæum tract. 1. de natura corp. de balneis Turcicis loquentem. c. 27. Tract. 1. de nat. corp.

Consule Du Hamel Tom. 2. l. 2. c. 1.

§ II §
CAP. II. De Visu.

§. I.

Hic cateris ut dignitate & usu, ita etiam ordine prior censeri debet. Quocirca primum oculi artificiosissimam structuram & partes, (quæ sunt: tunica 3, humores 3, nervi 7. quorum unus est visorius, 6. motorii, muscoli 6. quorum itidem 4. recti, 2. obliqui) dein modum visionis oculorum & animi iudicio paucis subijcere animus est. videatur etiam in hujus rei meliorem perceptionem fig. 1. utut ruditer delineatam.

§. II. I. FIGURA oculi est orbicularis ABCDEF cujus pars antica FABC a quovis potest videri, postica pars CDEF priori major, intra os capitis latet. 2. TUNICÆ 3. numerantur, quæ ex nervo optico oriri vulgo creduntur adeo ut nervus in varias diductus membranas oculi globum constituat. Quarum prima CORNEA, quæ nihil aliud est quam duræ matris propago, & omnes cerebro exeuntes nervos tegit, totumq; oculum ambit, cujus anterior pars AB diaphana instar cornu, CORNEA dicitur; posterior pars BCD EFA opaca & densa est, & vocatur SCLEROTICA. Alia membranula e pericranio orta, & ad pupillæ usq; foramen extensa, ADNATA dicta, seu ALBUM OCULI, ob album colorem, Corneam orbitæ ossibus adligat, nam est ex musculorum tendinibus contexta: Hæc sua opacitate hoc præstat, ut justo plus lucis per corneam in oculum non penetret. Cornea aliquantulum antrorsum prominet, ut radii refractione collecti pupillam subeant; alias si plana esset & depressa, solum illa, quæ a fronte sunt, videremus, non etiam illa, quæ a lateribus. SECUNDA AILB UVEA seu choroides dicitur & est piæ matris propago, in anteriori parte IL perforata, quod foramen PUPILLA dicitur. In hac notamus LIGAMETA CILIARIA MN MN, seu filamenta quædam nigra, quæ humorem crySTALLINUM suspensum tenent. Pu-

pilla dilatatur quando in locis tenebrosis aut eminus aliquid intuemur, coarctatur cum in locis lucidis & cominus aliquid cernimus. TERTIA RETINA membrana tenuissima, quæ a cerebro orta in oculum definit, & nihil aliud est, quam nervi optici pars DE GH & ejus filamenta ST. Hæc est instar candidæ chartæ & definit circa humorem crystallinum propriumq; visus organum ab omnibus constituitur lumen excipiendo.

3. HUMORES etiam 3. sunt, quorum PRIMUS AQUEUS pellucidus instar aquæ, spatium oculi QQQ occupat. Hujus officium est radios infringere, & reflexos crystallino tradere. SECUNDUS CRYSTALLINUS NONP lentis figurâ, etiam diaphanus sed paulo solidior, magisque convexum corpus a parte NPN quam a parte NON. Hic idem præstat ac tubus opticus & microscopium, ut scilicet radii, per pupillam, tanquam obscuræ Cameræ angustum foramen introeuntes, eo modo infringantur, ut clara & distincta objecti imago in retina & fundo oculi depingatur; Sicut vitrum convexum foramini cameræ adaptatum in opposito pariete res extra Cameram existentes clare exhibet. Tertius VITREUS in spatio oculi RRR continetur, magis quam cæteri diaphanus, viscidus & ovi albumini similis; non tamen diffluit ut humor aqueus. Hujus humoris est radios in crystallino nimium coactos aliquantulum a se invicem separare, ut in fundo oculi rei species distincte delineetur. Crystallinus & vitreus sua quisq; membranula involvi vulgò quidem perhibetur, aranea & hyaloide, sed a peritorib. Anatomicis illa ab hac parum diversa habetur: Experimentiff. quoq; Dross. Doct. & Prof. Upsal. in dissecto oculo bovino parum discriminis inter utramq; deprehendit, præterquam quod crystallinus fluxu-

flexuoso sinui vitrei se paululum immisit. Adisis Rohault. phys. part. I. c. 28. vid. Fig. 1.

4. NERVI OCULORUM MOTORII sunt 6. Sextuplici oculorum motui, attollendis, deprimendis, duobus transversis, & duobus circularib. motibus operam contribuentes: Visorii 2. qui sunt quasi spirituum visoriorum vehiculum; Hi tamen ambo instar ramorum postea concurrunt: Quin & muscoli spiritibus inflati oculorum directioni, depressioni, contractioni, majori vel minori convexitati inserviunt. vid. Fig. 1.

§. III. Modum visionis rite percipiendi, catoptrices & Dioptrices, reflexionum & refractionum luminis, speculorum planorum convexorum, concavorum &c. subactissima & solidissima cognitio presupponitur, quarum omnium species operose demonstrare instituti ratio non permittit. Primo hæc postulata nullam dubitationis aleam subeant necesse est. scilicet, dari ejusmodi corpora solida, quorum occurso lumen retro abigitur, unde fluit, hoc principium & fundamentum, de angulorum incidentiæ & reflexionis æqualitate: Deinde dari etiam corpora talib. poris prædita, quæ lumen in se impingens percussum inclinare faciant non ad lineam rectam per quam impigit, sed ad lineam, ductam ab illum in ante in resistentem superficiem perpendiculariter incidentem; Et hoc dicitur refringi ad perpendiculararem. Si vero in lucis egressu secunda superficies sit parallela priori, contrariis de causis lux in contrariam partem flectitur: Et dicitur refringi a perpendiculari. cæterum quomodo fiat refractionis luminis per vitra convexa vid. fig. 2. quomodo per concava vid. fig. 3. quomodo per plana vid. fig. 4.

Conf Kencl Digbæum c. 13. Tract. I. de natura corp. Rohault. part I c. 32. 33. 34. 15 &c.

§. IV. Humorem porro Crystallinū concipio ut vitrum convexum

vexum ab utraq; parte, eamq; ob causam radios duplo celerius conjungit, quam si una tantum parte esset convexum, eos scilicet & ingressu & egressu colligendo. Quanta namque proportione angulus incidentiæ distat a perpendiculari, tanta crescit angulus refractionis. Sic in aqua potest angulus incidentiæ esse quarta sui parte major refracto. Et quo vitrum est convexius & rotundius aut minoris sphaeræ portio, eo propius objecto sistatur e re est, tum enim radii non adeo obliquè effusi, minus cito refracti concurrunt, & vice versa. Omnes autem radii præter perpendiculares, refractionibus sunt obnoxii. Tunicam dein retinam concipio ut vitrum concavum, quod radios collectos dissipat, quo species objecti distinctior adpareat. Quocirca visio fit receptione radiorum non emissionem. Satis est quosdam radios, non omnes ex objecto prodeuntes visioni inservire, nempe illos qui pupillam trajiciunt. Hinc in propatulo est omnes colores originem debere variis reflexionum & refractionum legibus, quæ iterum modificatio luminis objecti conformationi debetur. unde etiam patet omnes colores esse æq; reales, nec quosdã apparentes & falsos, ut vulgò creditur. De oculo artificiali vid. Phys. Rohault. part. I. c. 30. & 31. vid. fig. I.

CAP. III. De auditu.

§. I.

Organum auditus primò cum partib. suis artificiosissime constructis, districtim inspiciendum, quæ sunt: 1. Auricula externa substantiæ cartilaginosa, tortuosa & spiralis, quo sic sonus, ex aëris tenuioris undulatione proveniens, temperetur, concentretur, & per varias anfractus inflexus, tympanum leviter percellat citra læsionem. 2. Tympanum est membrana quædam circulo osseo adfixa, tendi & relaxari apta nata pro cujuslibet soni intensione & remissione, ut

ut sonum præparet. Non tamen est hæc immediatum organum auditus. 3. Intra hanc sunt 3. ossicula: *Malleus* radii sui extrema parte membranæ tympani adnexus & tendini muscoli auditorii e diversa altera sui parte acutiori ita adfixus ut totus contracto musculo moveatur: *Incus* ossiculum rotundum, duobus crurib. insistens, quorum unus ossi petroso cartillagineo, alterum stapedi adnectitur: *Stapes* tertium ossiculum ossi petroso adligatur. Hæc 3. ossicula sibi invicem sic libere inarticulantur, ut tympanū vel tensius vellaxius reddant. Gratis igitur a nonnullis adscribitur malleo vis tympanū pulsandi. *vid. du Ham. Tom. 2. l. 2. de corp. anim. c. 4.* Est etiam ligamentū transversum, quod prohibet musculum auditorium iusto plus spiritum recipere, & indenimum tensum tympanum rumpere. 5. notatur *Cavitas*, quæ aëre ingenito & puriori repleta esse creditur, & duplex ostiolum, quorum unum ad palatum excurrit, per quod sonus interdum percipitur, in quo etiam valvula est quæ aëri ingresso exitum præcludit. 6. *Nervi auditorii*, septimi paris propagines, duo utrimque, quorum alter durior in faciei, oris & palpebrarum musculos vergit, alter mollior extra cranium non excurrent. quasi in duos ramos se dividit, quorum unus viciniore Cochleæ inferitur, alter juxta utriusq; Cochleæ conjunctionem in minimas fibrillas desinit. 7. *Labyrinthus* spiralis & tortuosus ex duobus Cochleis quasi compositus, in quo sonus præparatus & distinctior factus nervo auditorio insinuatur, in hunc ex cavitate aëris ingeniti per foramen ovalis figuræ concavum sonus intromittitur, quod dicitur fenestra. *consul. Du Ham. Willis, Vesling. Anat. c. 16. vid. fig. 5.*

§. II. Fit igitur sonus ex aëris concussione & agitatione, ex qua subtilissima aëris particule segregantur, quæ peculiarem motum

tumz tremulum & undulationes varias accipiunt, quæ ad auditus organum deferuntur atq; inibi variis modis preparatæ & temperatæ ad sensorium demum per nervum auditorium deducuntur. Unde patet duplicem motum contrarium requiri, unū, quo crassiores particulæ à tenuiorib. separantur, alterum, quo subtiliores illæ peculiarē particulæ undulationem accipiunt: unde Sonus multo celerius promovetur crasso aëre. *Sonum etiam augere potest vel vis elastica aëris, quæ major in crasso quam tenui aëre, vel vehemens solidi corporis commotio, vel vibrationum reflexio. Aër concussus in arctius spatium contorquetur quidem, sed plagâ sibi inflictâ aëri proximo communicatâ statim vi elastica in pristinum statum se vindicat, & sic consequenter ut undulationes fiant, quod exemplo patescit lapidis in aquam projecti.* Soni a. diversitas mensuratur a diversitate corporis sonori & aëris ab eo commoti, unde variæ specis soni: sic acutus sonus ex celeritate & conduplicatione motus, gravis ex tarditate motus pendet. Sonum vero hac ratione fieri, scilicet per motum quendam peculiarem, per plurima experimenta comprobant. *Quid? quod Arist. l. 2. de anima text. 82. & 8r. impensiori quidem opera, sed minus felici successu multoties hoc inculcare adnuitur. Quis aliàs fit, quod vitrum, certo observato ordine, conflatum sola loquentium voce frangatur? Quod testudo parieti adpensa, nullo pulsante sonum edat, si modo alterius, quæ pulsatur, chordæ sic tensæ sint, ut illius chordis ex asse respondeant? Quod, tormentis explosis, fenestræ perfringantur, dolia disrumpantur, ut vinum diffluat, ova sub avibus frangantur. Per tubas Anglicanas sonus per unum milliare vel supra propagatur. conficiuntur etiam tubæ conicæ figuræ, cujus ope per 2 vel 3. milliaria sonū extendere valemus; ratio, quia undulationes integræ servantur. Sic etiam debilis auditus instrumētō quodam*

dam oblongo corroboratur: propterea etiam aures Asinorum & Equorum sunt parabolicae figuræ.

vid. Du Hamel. L. 2. de anim. text. 82, 85. conf. Du Hamel.

CAP. IV. De Gustu.

§. I.

Organum hujus fere idem est cum organo tactus, scilicet glandulae papillares, & sic fere idem est cum organo tactus. Lingva nihil est aliud quam insignis quidam musculus plurimas fibras habens, quarum beneficio in omnes facile partes flecti potest. Epidermidi lingvæ membrana quædam retiformis, glutinosa, multis foranib. perforata subjacet. Per hanc substantiam glutinosam penetrantes papillæ illæ, in epidermide paululum prominent, quarum quædam conicam figuram imitantur. Ad unamquamque harum nervuli e cerebro prodeunt. Inter aculeos illos, in superficie lingvæ conspicuos instar cornuum resident hæ papillæ, quorum munus est rigidiores particulas a molliorib. papillis arcere. In oris porrò cavitate plures sunt glandulæ conglomeratæ, salivales dictæ, quæ in oris cavitatem salivam profundunt per ductus salivales internos & externos, singulæ singula vasa excretoria habentes. Et saliva non minus ad dignoscendos sapes facit, quam dilutionem alimentorum promovet: siquidem, quod chymicis perspectum, ex acido, oleo, aqua, spiritu volatili & sale lixiviali commixta sit.

§. II. *Et sic sapor nihil aliud est quam convenientia atomorum rei sapidæ cum poris conorum seu papillarum lingvæ, salis imbibentibus.* Et prout sal magis vel minus poris conorum est conveniens, sic sapor gratior vel ingrator nobis est: Differentia etiam saporis ex varia spiritus, sulphuris & salis permutatione mensuratur.

videtis Du Hamel Tom 2. l. 2. c. 2. de corpore animato.

CAP. V. De Olfactu.

§. I.

Ejus præcipuum organum censentur fibrille quam plurimæ, quæ à cerebro prodeuntes in summitate narium membranam constituunt. Supra hanc iterum est os, cribriforme dictum, per quod nervæ illæ fibrille penetrant, cujus munus est effluvia corporea quasi percolare, disconvenientia segregando.

§. II. Fit igitur odoratus hoc modo: Effluvia illa subtilissima e corporibus odoriferis promanantia membranam percellunt, ubi fibrille nervæ olfactoria illa excipit & per os cribriforme ad sensorium commune deducit. Magnam cognationem habet cum gustu, adeo ut non sine ratione quidam statuerint hujus organum nihil diversi esse ab illius organo, cum omnia fœtentia etiam sint insipida, & alterius organo læso etiam alterum torpescat: Odores tamen subtiliores, sapes crassiores itidem sunt. Mucus non è cerebro, ut vulgo creditur, defluit, sed ex glandulis, in suprema cavitate narium positis, provenit. Adifis Du Ham. Tom. 2. l. 2. c. 3. de corp. anim.

MOMENTUM TERTIUM.

DE SENSU INTERNO.

§. I.

Cerebrum humanum, ut Palladi & Mnemosynæ sacrum delubrum, cejusq; fabricam admirabilem, præeuntibus ceber. Anatomicis Willisio, Malpighio, Stenone, Bartholino, Du Hamel &c. leviter saltem prælibare, & quasi per transcennam inspicere è re valde est; quod ipsam rite debitoq; modo persequendi nifus plus quam unicum Herculeum laborem suppeditat: Nec mirum quod hoc tam clari nominis Anatomicos, qui in hoc communi clivo desudarunt, defatigarit: utpote tot cerebri involucria, tot glandularum acervi, tot fibrarum fibrillarumq; contextus, tot anfractuosi gyri, ambitus, Meandri, tot vasorum, sinuum, surculorum, plexuum, cellularum

propa-

propagines, tot ductus medullares, limbi, lobi, tubercula, cavitates, venarum arteriarumq; ostiola, stria &c. Hec omnia rigorose profequi, ut presenti instituto disconvenit, ita perpauca ut precipua tangere ingens est operæ curæq; pretium, quo sic interioris sensationis œconomia feliciter percipiendæ animum calamumq; consecrare possimus.

§. II. *Omissis tegumentis & velamentis, quibus cerebrum involvitur (quæ sunt: pericranium, cranium, quod median-tib. 3. suturis, coronali, sagittali & lambdoide, ex 8. ossibus constituitur, dura meninx seu mater, tenuis Meninx seu pia mater) sequentia animo lustranda:*

§, III. 1.mo *Cerebrum hominis est longe majus proportione sui corporis, quam ceterorum animantium; Et quidem, adserente Bartholino, anat. l. 3. c. 3. ut plurimum homini duplò plus cerebri est, quam bovi, scilicet ad pondus 4. vel 5. librarum. nam functiones majores homini necessariæ requirunt etiam majorem molem. Hinc Willis: De cereb. c. 26. in dissecto cadavere cujusdam, ab utero fatui, nil vitii se deprehendisse, præterquam, quod ejus cerebri moles esset valde exigua, testatur. Sic etiam Cercopithecii cerebri moles proportione sui corporis est quam magna, ut quæ canis vel vulpis cerebrum magnitudine adæquet, (teste eodem) unde ad ingenium hominis propius, quam reliqua bruta, accedit.*

§. IV. 2.do *Cerebrum e duplici substantia componitur, Cinericea seu lutea, & albâ. Illa exterior, cortice obducta, perpetuis ovalis figuræ glandulis constans. (teste Malpighio) In cortice innumeri conspiciuntur gyri, anfractuosa circumvolutiones, sulcorum, plexuum, sinuum vasorumque multiplex apparatus, cujusmodi omnia organa spirituum animalium, & succi nervei, qui spirituum est vehiculum, a fan-*

gvine arterioso separationi, percolationi, procreationi & philtrationi destinata esse, facile fuerit iudicatu. Hæc interior est alba, callosa & medullosa, infinitis fibrillis instar tubulorum compacta, quæ forte oriuntur ex glandulis illis partis cinereæ. *Porrò duo corpora striata dicta, quippe quibus stria innumeræ quasi spirituum distinctæ orbitæ insculptæ, quæ medium cerebrum occupant, ductibus medullaribus ut funiculis excavatis donantur, quorum beneficio cum reliquis cerebri partibus communicant.* Et hæc corpora striata sensorium commune habentur per quorum strias spiritus & species sensibiles certo ordine quasi per castra divisæ dispositæque, eo commodius glandulæ pineali ut palatio & arci animæ se sistunt. *Omnes itidem portiones cerebri reliquæ, basis utriusq; corporis striati, thalami nervorum opticorum, seu tubercula illa, quæ nervi optici divisi subeunt, limbus anterior & posterior utriusq; corporis striati, crura bina fornicis, fornix, tubercula, nates dicta, cerebellum &c. cum corporib. istis striatis mediantibus funiculis illis medullaribus conjunguntur.* Quocirca in hac alba cerebri parte functiones omnes sensuum perfici clarum est. Siquidem spiritus in hisce fibrillis continua agitatione fluctuantes, glandulam pinealem in æquilibrio fluidissimo libere positam æqualiter ab omni parte respiciunt, eique motus suos communicant. Quin imò observatum est a Willisio, Fracassato & aliis hanc partem albam in homine, cercopitheco, Simia & quibusdam aliis esse longe majorem; adeoque etiam longe acutioribus & perspicacioribus sensib. internis donari, quam in cæteris animalibus, quorum contra cortex cerebri magnitudine prævalet. Hinc etiam partim tanta in hominibus ingeniorum diversitas, quod alii stupidiores, alii vividiores & acutiores.

§. V. 3.º *Vasa sanguifera, per quæ sanguis sursum entitur, corticemque cerebri adluit, sunt arteria carotides, quæ juxta os cuneiforme varie ramificantur, & plexum retiformem constituunt, rete mirabile dictum, quo sic violentus sanguinis fluxus divisus frænctur, ne cerebrum obruat; & vertebrales, quæ itidem in varios ramos distributæ cum aliis vasis plexum choroidem componunt, in quo per plures glandulæ collocatæ, quæ cum glandula pituitaria, juxta sellam equinam posita, serum sanguinis superfluum excernunt. Illæ cerebrum, hæ cerebellum irrigant. Præterea sinus 4. duræ meningis, quorum 3.^{ius} dicitur Falx, sanguinem in venas jugulares amandando, ad cor reducunt. Horum concursus vocatur torcular.*

§. VI. 4.º *Cavitates 3. quæ etiam ventriculi dicuntur, (quibus etiam a quibusdam, 4.º additur) videntur a summo nature Plaste motui spirituum promovendo esse destinatæ. In his tenuissimus aër continetur, cujus officium est partim illas distentas tenere, partim cum spiritibus mixtus eos vegetos reddere & veloces, non aliter ac sanguis in pulmonibus ab aëre externo floridus & spumofus redditur. Quod ipsum magno nisu probant Fracassatus, Silvius, Malpighius, Du Hamel, Boyle &c. Veterum sententia, illas scilicet esse officinas spirituum, & domicilia sensationum; humoribus itidem cerebri inutilibus excipiendis dicatas, jam dudum in auras abiit.*

§. VII. 5.º *Tota deniq; cerebri substantia in duas portiones, mediantibus meningibus secatur, videl. cerebrum & cerebellum, cum appendice, spinali medulla, quæ etiam nihil aliud est quam productio & continuatio cerebri, nervorumque constituitur principium & veluti ipse truncus fibrarum, quæ in ipsum cerebrum quasi in spatiosorem campum erumpunt, inque innumeros & flexuosos ambitus sese expandunt, adeo ut cerebrum cum spinali medulla, auctore*

Malpighio, brassicam capitatam cum suo caudice referat. Cerebrū in antica capitis parte triplo fere major cerebello, motus spontaneos, imperioque animæ subjectos dirigit. Quin imò pro varia ejus dispositione, temperie, caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate, partium conformatiōne etiam ingenii facilitas & stupiditas, vis imaginatrix & memoria variant. Cerebellum in postica parte constitutum, non adeo multiplici & varia partium efformatione donatum, motus omnes naturales, qui animâ vel insciâ vel invitâ effiunt, ut sunt motus cordis, circulatio sanguinis, respiratio &c. exsequitur. Ceteris organis cerebri, ut sunt Fornix, testudo, duo crura fornicis, processus retiformes, pons, infundibulum, tubercula, nates & testes dicta, centrum ovale &c. eorumque muneribus plene exponendis harum pagellarum angustia haud sufficit.

§. VIII. *Hinc facilis præmonstratur via omnes functiones rite percipiendi hoc modo:* Spiritus jamjam separati in hisce fibrillis excubias agunt, donec vel anima sua sibi munera imperet obeunda, vel objectum aliquod externum novam sibi speciem per continuitatem spirituum communicet. Quocirca primò organum vel aliqua pars corporis nostri, tanquam fores animæ ab objecto externo pulsatur, eique ictus modificatus pro modificatione superficiei objecti infligitur, qui dictum factum eodemque plane modo propter continuam spirituum texturam ad cerebri corpora striata, ubi sensus communis, primamque sui perceptionem objectum anima sistit & communicat, defertur, & sic ad glandulam pinealem. Dein idem ictus & motus, jamjam phantasma dicendus, ulterius ad substantiam cerebri callosam progreditur, inibique clara objecti i-

Et imago repræsentatur; & hoc dicitur facultas imaginatrix seu phantasia. Hæc demum impressio & spirituum fluitatio, jam phantasmatis nomine donata, ad cerebri limbum transmittitur, ibique consistens per molles & flexiles fibrillas huc illuc discurrendo, ejusmodi sibi format semitas, vestigia & characteres, quæ sic ad commodos usus reservantur, ut vel tales maneant, vel ad quamcunque oblatam occasionem ad phantasiam iterum eodem modo remeare possint, cursumque reciprocum totiens repetere, quotiens anima opus habet: Et hoc dicitur memoria & reminiscencia.

§. IX. *Et hac ratione non nisi unum sensum internum agnoscent quidam Philosophi, tribus instructum facultatibus scilicet sensu communi, imaginatione & memoria.* Ille omnium primò objecta simpliciter percipit: Ista clarius objecta non tantum præsentia sed etiam absentia depingit & delineat, eaq; vel ut bona vel mala, nobis convenientia vel disconvenientia, conjungendo conjungenda & separando separanda: Hæc est phantasmatum receptaculum & promptuarium ubi illa reconduntur, indeque denuo phantasiæ committuntur, cum quavis de causa agitatis & commotis fibrillis excutiuntur. Hæc corpora striata concipit Du Hamel Tom. 2. l. 3. c. 5. ut vitrum, quod phantasmata pertranseunt, corpus callosum ut oppositâ tabulâ in qua imagines depinguntur &c. quæ vide. *Porrò si quæ restat difficultas utcunq; dispalescere poterit ex Probl. seqq.* (cum hæc ut confectionaria ex ante dictis resultent: non a. est ut quis sentiat me isthæc eo animo adposuisse, ut Amplissimæ Facult. Medic. in præjudicium vergant, sed permissu Excell. Dn. Doctoris Medicinæ Eliæ Til Vandz) *quæ etiam ceteroquin nullo negotio, probe percepta cerebri œconomia, solvuntur.*

§. X. 1. *Cuinam præcipue origini & causa debeant omnes cerebri morbi, capitis dolores, stupores, catarrhi &c.* Hoc quicquid fit, fit vel ex sanguinis vitiosa temperie, nimia ejus vel raritate & effervescentia, vel tenacitate & lentitate, unde tumor ex impedita circulatione oritur, vel serosi humoris exundantia, vel vasorum ruptione, unde meningis nimis distenduntur, quæ sensûs sunt exquisitissimi. (a) *Apoplexia* fit quando cessante cerebri motu (nam in confesso est cerebrum ad singulos arteriarum pulsus subsultare & elevari, unde spiritus ad singulas corporis partes diffunduntur) & fibrillis confidentibus via vehendis spiritibus præcluditur & sic functiones omnes deficiunt: ceteroquin etiam hic morbus ex nervis vel obstructis vel abscissis vel aliâs male affectis oritur (β) *Tabes & Pthisis* fit, cum serum sanguinis superfluum in suis vasis stagnat, & sic in particulas acidas, acres & rigidas convertitur: Morbi soporiferi oriuntur, si humores hi acres & noxii in ipsam cerebri substantiam penetrant, cum etiam sanguis nimia copia hujus seris rarefit, acescit & quasi ebulliendo membranas cerebri distendit, imò & vasa sua rumpendo effluit, non solum capiti, verum etiam toti corpori stuporem & torporem conciliat. (γ) *Vertigo & Scotomia* oriuntur, cum sensus communis & vis imaginatrix læduntur & perturbantur aut ex spirituum insolito & inordinato cursu, aut etiam ex ipsius cerebri prava & vitiosa conformatione, Sanguine autem vitiato, vitiantur etiam spiritus ab eo percolati, sicut & liquor nerveus, spirituum vehiculum. Spiritus in cerebro circumgyrantur non aliter ac aqua, in vase multoties circumducto, per varios vortices & turbines in orbem agitur. Et hæc spirituum circumgyratio repræsentat objecta externa imaginationi eodem modo cir-

do circumgyrari. In Scotomia anima ex terribilitate alicujus objecti, quod imaginationi repræsentatur, spiritus intus in conclave suum e nervis revocat; nervis autem spiritibus evacuatis visus & omnes sensus externi tolluntur, unde oculi obtenebrati, pedes vacillantes redduntur. (d) **INSANIA, MELANCHOLIA, DELIRIUM, PHRENESIS, STUPIDITAS, MANIA** &c. non solum imaginationis & memoriæ vim corrumpunt, sed etiam judicium, adeo ut Spiritus huc illuc incerto ordine cursitando, tumultuando, sibi invicem occurrendo, insolita trepidatione saltando, cerebri fibrillas subeuntes in solitas etiam inibi imagines & vestigia imprimunt, quas imagines etiam anima, ut, qui corpori intime unita, sine delectu & discrimine connectit. Nam non possunt non certæ cogitationes in anima respondere certis motib. in corpore & vice versa, qui motus si insoliti, enormes & absurdi fuerint, necessario etiam cogitationes in anima insolitæ & absurdæ fiunt. Hic autem Spirituum motus varius dependet ab eorum temperie, quæ iterum a temperie sanguinis fluit. In melancholicis sanguis habet magnam copiam acidiorum particularum, quæ faciunt sanguinem nimis lente circulari, & sic in pulmonibus restagnare, adeo ut nec Spiritus justa copia generari possint, unde anxietas animi & tristitia oritur. In phreneticis sanguis habet particulas sulphureas, quæ cito inflammantur: unde Spiritus quasi ignei magna vehementia feruntur, omnesq; imagines tam recens adscitæ, quam antea reconditæ confuse colliguntur, sive quadrent sive non, animæq; sistuntur, & sic ex falsa relatione tam enormes anima corpori imperat actiones: Et hæc etiam origo febrium est. Maniacis & insanis sanguis est acrior & rigidior, stupidis sanguis & Spiritus sunt nimis hebetes, inhabiles & ad motum tardi, ef-

fecti, vappidi, lenti & aliis rationibus male affecti. adifis Du Hamel Tom. 2. l. 3. cap. 5, 6, 7, 8, Willifium, de pathologia cerebri hæc omnia succincte & operose illustrantem.

§. II. 2. *Quamnam cerebri temperiem requirat facultas imaginatrix & sensus Communis?* ut objectorum imagines non solum prompte excipiantur, sed etiam expedite & feliciter formentur & exprimantur, calidior cerebri complexio postulatur. Etenim cum fibrillæ sunt magna effervescentia molles, flexiles & cuivis vel minimo motui cedentes, species cito admittunt, vestigiaq; & imagines accipiunt, sed statim perituras, concidentibus fibrillis.

§. XII. 3. *Judicio quæ temperies adcommoda?* Frigida & sicca, nam sic fibrillæ constanti & invariabili forma & positura firmæ & non adeo leves, plicabiles & mobiles manent. Unde inebriatio & quivis humor superfluus judicium lædit, verum contra vim imaginatricem promovet.

§. XIII. 4. *Memoria quod temperamentum requirit?* humidum & molle. Fibrillæ namq; tenellæ molles & flexibiles cuivis impressioni sese adcommoant: Si hæc justo molliores, subtiliores ac graciliores sint, memoria est velox & facilis, sed non diu durans, ut in pueris; sin paulo rigidiores & duriores, species difficiliter impressæ diutius manent. Et istiusmodi reminiscientia quæ in continuo & sibi invicem cohærentium phantasmatum nexu consistit, nobis cum brutis est communis.

§. XIV. 5. *Hinc facile patet, cur hæc functiones, simul & semel, in eodem subjecto æque faciles, veloces & vegetæ nunquam inveniuntur, vigoremq; parem obtineant; sed prevalente una debilitetur altera, videlicet ob diversam & contrariã cujusq; facultatis temperiem: Sic etiam vires ingenii cum viribus corporis non conveniunt. Quin & quævis disciplina & scientia peculiarem sibi vendicat facultatem,*

tem, sicut E. g. imaginatione singulari pollentes eloquentiæ & poësi quam cæteris sunt aptiores. Et versa vice. videatur Fig. 6. aliquammodo delineata, ut oculari inspectione animi iudicium adjuvetur, duplicem cerebri substantiam, glandulæ pin. situm &c. solummodo continens: Quia non dabatur copia periti alicujus sculptoris.

Mantissæ loco, aliquot Corollaria, partim ut confectaria, partim ut *πείρασμα*, partim ut *παραδείγματα*, adjecta.

1. Nihil pestilentius philosopho, quam dubitatio Scepticorum, ut & infantie præjudicia.
2. Duditatio philosophica Philosopho futuro adprime utilis ac necessaria. Arist. Metaph. l. 3. cap. 1. Text. 1. & 2.
3. Hominis sensatio non eodem modo ac Angelorum, Brutorum, animarum separata perficitur.
4. Anima a corpore separata non naturam sed statum mutat.
5. In uno homine, ut ut monstroso, non sunt plures, quam una anima rationalis. Adists Sperling, qui aliquot monstra recenset, unum puerum duobus capitibus, duobus pectoribus &c. infra umbilicum vero integrum; alium etiam tribus capitibus, tribus pectoribus, 6. brachiis, 6. pedibus &c. Itidem alium (cui nomen Lazarus Colredo) corpore aliàs egregie conformato, sed cujus lateri sinistro alius homuncio (qui gemellus & frater Lazari, nomineq; proprio Johannes Baptista salutabatur) uno capite, uno pectore, duobus brachiis, unico pede adhebat.
6. Nec oculus videt, nec auris audit, sed anima, cui, & non organis competit percipere: Hinc si oculum vel aurem cum omnibus suis requisitis in manu vel pede haberemus collocatam, nil impediret quin eque bene videremus & audiremus. Eadem etiam ratio de cæteris organis.

7. *Anima eorum, qui in hac vita virtutem & bonas literas sectati fuere, in altera vita perfectiores fore, quam ceterorum, scilicet incultorum & rusticorum, qui vitus se dedere, probabile videtur; quamvis alias omnes anime æque perfectæ sint quoad ipsam essentiam.*
8. *Infanti in utero materno plures etiam ideas, variæ, appetitus paulatim per sensus accedunt*
9. *Hic Canon: nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu, est valde absonus.*
10. *Anima nostræ cognitio est longe prior & facilior cognitione corporis.*
11. *Cujuscunq; rei natura & essentia terminis negativis non adequate sed aliquatiter declaratur.*
12. *Elogium: Oculi plus vident quam oculus, non est absolute in philosophicis verum; adeoq; nec isthoc: Nihil jam dictum est, quod non dictum sit prius.*
13. *Intellectum esse instar tabulae rasæ recte rationi minime convenit.*
14. *Summa rerum genera, quæ vulgò prædicamenta audiunt, non dantur nisi duo.*
15. *Galenus Lucretii, Archimedis & aliorum sententia, videl. animam ex varia rerum corporearum temperatione esse compositam sua falsitate satis superq; radiat.*

Summo naturæ Plastæ, & æterno Moderatori Olympi sit honor & gloria in secula nunquam terminanda.

